

Väljaandja:	Riigikogu
Akti liik:	välisleping
Teksti liik:	algtekst
Jõustumise kp:	09.07.1997
Avaldamismärge:	RT II 1997, 6, 26

Pagulasseisundi konventsioon

Vastu võetud 27.07.1951

[Pagulasseisundi konventsiooniga ühinemise seadus](#)

[31. jaanuari 1967. a. pagulasseisundi protokoll](#)

[Välisministeeriumi teadaanne välislepingu jõustumise kohta](#)

PREAMBUL

Lepingupooled,

arvestades, et 10. detsembril 1948 Peaassambleel vastu võetud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri ning inimõiguste ülddeklaratsioon kinnitavad inimese põhiõigusi ja -vabadusi ning välistavad diskrimineerimise;

arvestades, et Ühinenud Rahvaste Organisatsioon on mitmel juhul väljendanud sügavat muret pagulaste pärast ning püüdnud võimaldada neil laialdaselt kasutada inimese põhiõigusi ja -vabadusi;

arvestades, et soovitatav on varasemad pagulasseisundit käsitlevad rahvusvahelised kokkulepped uuesti läbi vaadata ja ühtlustada, samuti sõlmida varasemate kokkulepete hõlmeala laiendamiseks uus kokkulepe;

arvestades, et mõne riigi võib varjupaiga andmine asetada liiga raskesse olukorda ning et küsimusele rahuldava vastuse leidmiseks on Ühinenud Rahvaste Organisatsioon tunnistanud ainuvõimalikuks rahvusvahelise koostöö;

väljendades soovi, et riigid tunnustaksid pagulasprobleemi ühiskondlikku ja humanistlikku olemust ning teeksid kõik, vältimaks probleemi muutumist riikidevaheliste pingete põhjustajaks;

märkides, et Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni pagulaste ülemkomissari ülesanne on valvata rahvusvaheliste pagulaskaitsekonventsioonide kohaldamise järele, ning tunnistades, et probleemi lahendamise koordineerimise tõhusus sõltub riikide ja ülemkomissari koostööst,

on kokku leppinud alljärgnevas.

1. peatükk

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1. *Pagulase-mõiste määratlemine*

A. Konventsioonis käsitatakse pagulasena isikut,

(1) kes on arvatud pagulaseks vastavalt 12. mai 1926. a. või 30. juuni 1928. a. kokkuleppele, 28. oktoobri 1933. a. või 10. veebruari 1938. a. konventsioonile või 14. septembri 1939. a. protokollile või Rahvusvahelise Pagulasorganisatsiooni põhikirjale.

Rahvusvahelise Pagulasorganisatsiooni otsus pagulaseks tunnistamata jätmise kohta ei keela pagulasseisundit anda isikule, kes vastab A jaotise lõike 2 nõuetele;

(2) kes enne 1. jaanuari 1951 toimunud sündmuste tagajärjel ning põhjendatult kartes tagakiusamist rassi, usu, rahvuse, sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste pärast viibib väljaspool kodakondsusjärgset riiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha saada sellelt riigilt kaitset või kes nimetatud sündmuste tagajärjel viibib kodakondsusetuna väljaspool oma endist asukohariiki ega suuda või kartuse tõttu ei taha sinna tagasi pöörduda.

Kui isikul on rohkem kui üks kodakondsus, tähendab *tema kodakondsusjärgne riik* riiki, mille kodanik ta on. Isikut ei või pidada kodakondsusjärgse riigi kaitseta jäetuks, kui ta põhjendatud kartusel rajaneva mõjusa põhjuseta ei ole kasutanud mõne oma kodakondsusjärgse riigi kaitset.

B. (1) Selles konventsioonis tuleb artikli 1 jaotise A sõnastust *enne 1. jaanuari 1951 toimunud sündmused* mõista kui

a) *enne 1. jaanuari 1951 Euroopas toimunud sündmusivõi* kui

b) *enne 1. jaanuari 1951 Euroopas või mujal toimunud sündmused*,

ning osalisriik peab konventsioonile alla kirjutades, seda ratifitseerides või sellega ühinedes tehtavas deklaratsioonis täpsustama, kumba sätet ta konventsiooniga võetud kohustusi täites kohaldab.

(2) Esimese võimaluse valinud osalisriik võib oma kohustusi alati laiendada, valides punktis *bette* nähtud võimaluse ja teatades sellest ÜRO peasekretärile.

C. Konventsiooni ei kohaldata jaotises A nimetatud isikule, kui ta

(1) on vabatahtlikult võtnud uuesti vastu oma kodakondsusjärgse riigi kaitse; või

(2) olles kaotanud kodakondsuse on selle vabatahtlikult uuesti omandanud; või

(3) on omandanud uue kodakondsuse ja on oma uue kodakondsuse järgse riigi kaitse all; või

(4) on vabatahtlikult naasnud riiki, kust ta oli lahkunud või millest väljapoole ta oli jäänud tagakiusamiskartuse tõttu; või

(5) ei saa oma kodakondsusjärgse riigi kaitsest enam keelduda, sest pagulaseks tunnistamise asjaolud on lakanud olemast;

Seda lõiget ei kohaldata käesoleva artikli jaotise A lõikes 1 käsitletud pagulasele, kel on mõjuva põhjusena kodakondsusjärgse riigi kaitsest keeldumiseks esitada eelnenud tagakiusamine;

(6) kodakondsusetuna võib naasta oma asukohariiki, sest pagulaseks tunnistamise asjaolud on lakanud olemast;

Seda lõiget ei kohaldata käesoleva artikli jaotise A lõikes 1 käsitletud pagulasele, kel on mõjuva põhjusena asukohariiki naasmisest keeldumiseks esitada eelnenud tagakiusamine.

D. Konventsiooni ei kohaldata isikule, keda kaitseb või abistab ÜRO asutus või allasutus, välja arvatud pagulaste ülemkomissar.

Kui kaitse või abi on mingil põhjusel lakanud ning isiku seisundit ei ole sellekohastele ÜRO Peaassamblee resolutsioonidele tuginedes määratletud, on tal *ipso facto* õigus saada selle konventsiooniga ette nähtud soodustusi.

E. Konventsiooni ei kohaldata isikule, kelle kohta on uue asukohariigi ametiisikud tunnistanud, et tal on selle kodanikega ühesugused õigused ja kohustused.

F. Konventsiooni ei kohaldata isikule, kelle osas on kaalukaid põhjusi arvata, et

a) ta on pannud toime rahvusvahelistes õigusaktides määratletud rühvastase kuriteo, sõjakuriteo või inimsusevastase kuriteo;

b) ta on enne varjupaigamaale pagulasena sisselaskmist pannud toime raske mittepoliitilise kuriteo; või

c) ta on süüdi ÜRO eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus olevate tegude toimepanemises.

Artikkel 2. Üldkohustused

Pagulane peab järgima selle riigi, kuhu ta on saabunud, õigusakte ja avaliku korra nõudeid.

Artikkel 3. Diskrimineerimisest hoidumine

Osalisriigid kohaldavad pagulastele konventsiooni sätteid, diskrimineerimata neid rassi, usu või päritolumaa pärast.

Artikkel 4. Usk

Osalisriik annab tema territooriumil viibivale pagulasele vähemalt sama soodsa võimaluse nagu oma kodanikule järgida oma usutõekspidamisi ning õpetada oma lapsi vastavalt oma usule.

Artikkel 5. Konventsioonis käsitlemata õigused

Osalisriik võib pagulasele anda ka konventsioonis käsitlemata õigusi ja soodustusi.

Artikkel 6. Mõiste *samadel asjaoludel*määratlus

Konventsioonis tähendab mõiste *samadel asjaoludel*, et pagulane peab oma õiguste kasutamiseks täitma samu nõudeid (k.a. ajutise asumise kestuse ja tingimuste kohta) nagu mittepagulane, välja arvatud nõuded, mida nende olemuse tõttu ei ole pagulasel võimalik täita.

Artikkel 7. Vastastikkusest vabastamine

1. Osalisriik kohtleb pagulast nagu välismaalast, välja arvatud juhud, kui konventsioon näeb ette soodsamaid tingimusi.
2. Kui pagulane on osalisriigis elanud kolm aastat, ei toimi osalisriikides tema suhtes enam vastastikkuse põhimõte.
3. Vastastikkuse põhimõtte puudumise korral osutab osalisriik pagulasele juba varem ettenähtud õigusi ja soodustusi päevast, mil konventsioon riigi suhtes jõustub.
4. Kuigi vastastikkuse põhimõtte puudub, annab osalisriik pagulasele peale lõigetes 2 ja 3 nimetatute ka muud õigused ja soodustused, ning loobub vastastikkuse põhimõttest pagulaste puhul, kes ei vasta lõigetes 2 ja 3 esitatud nõuetele.
5. Lõigetes 2 ja 3 sätestatu kehtib nii konventsiooni artiklites 13, 18, 19, 21 ja 22 käsitletud kui ka konventsioonis käsitlemata jäänud õiguste ja soodustuste kohta.

Artikkel 8. Erimeetmetest loobumine

Osalisriik ei kohalda välisriigi kodaniku isiku, omandi või huvide vastu võetavaid erimeetmeid pagulasele, kes on formaalselt välisriigi kodanik, ainuüksi tema kodakondsuse pärast. Kui osalisriigi õiguse järgi ei saa artiklis nimetatud üldpõhimõtet rakendada, teeb riik kohastel juhtudel pagulase suhtes erandi.

Artikkel 9. Ajutised meetmed

Konventsioon ei takista osalisriigil võtta mõne isiku suhtes sõjaajal või mõne muu raske või erakorralise olukorra puhul riigi julgeoleku huvides ajutisi meetmeid, kuni osalisriik on selgitanud, et see isik on tõepoolest pagulane ning et tema suhtes selliste meetmete jätkamine on vajalik riigi julgeoleku huvides.

Artikkel 10. Pidev asumine

1. Kui pagulane oli Teise maailmasõja ajal osalisriigi territooriumile sunniviisiliselt ümberasustatud ning ta on seal alaliselt elav isik, arvatakse sunnitud asumise aeg seaduslikuks asumiseks osalisriigi territooriumil.
2. Kui pagulane oli Teise maailmasõja ajal osalisriigi territooriumilt sunniviisiliselt ümberasustatud ning ta on enne konventsiooni jõustumist sinna uuesti elama asunud, siis mis tahes eesmärgil on pidev asumine nõutav, arvatakse sunniviisilisele ümberasustamisele eelnenud ja järgnenud ajavahemikus sellel territooriumil asumine pidevaks.

Artikkel 11. Pagulasest meremees

Kui pagulane on osalisriigi lipu all sõitva laeva alaline meeskonnaliige, võib riik vastutuleku korras lubada tal elada oma territooriumil ning väljastada talle reisidokumendi või ajutise loa riiki sisenemiseks, hõlbustamaks tema elamist teises riigis.

II peatükk

PAGULASE ÕIGUSLIK SEISUND

Artikkel 12. Isikuseisund

1. Pagulase isikuseisundit määratledes juhindutakse tema elukohariigi seadustest, selle puudumise korral aga asukohariigi seadustest.
2. Osalisriik tunnustab pagulase varem omandatud ja isikuseisundist tulenevaid õigusi, eriti õigust abielluda, ning vajaduse korral järgib selle riigi seaduses ette nähtud formaalsusi eeldusel, et riik tunnustanuks seda õigust siis, kui isik ei oleks pagulaseks saanud.

Artikkel 13. Vallas- ja kinnisvara

Osalisriik loob pagulasele vallas- ja kinnisvara ning nendega kaasnevate õiguste omandamiseks, samuti vallas- ja kinnisvara rendi- ja muude lepingute sõlmimiseks võimalikult soodsad või vähemalt sama soodsad võimalused kui välismaalastele samadel asjaoludel.

Artikkel 14. Autoriõigused ja tööstusomandikaitse

Pagulase tööstusomandit, nagu leiutis, tööstusdisainlahendus, kasulik mudel, kaubamärk või ärinimi, või kirjandus- või kunstiteost või teadustööd kaitstakse nagu tema asukohariigi kodaniku oma. Teise osalisriigi territooriumil saab pagulane samasugust kaitset nagu tema asukohariigi kodanikud.

Artikkel 15. Õigus koonduda ühingutesse

Osalisriik loob oma territooriumil seaduslikult asuvale pagulasele mittepoliitilistes ja mittetulundusühingutes ning ametiühingutes osalemiseks soodsaimad võimalused nagu välisriigi kodanikelegi samadel asjaoludel.

Artikkel 16. Kohtulik kaitse

1. Pagulasel on õigus pöörduda kõigi osalisriikide kohtute poole.
2. Pagulasel on võrdselt tema asukohariigi kodanikuga õigus pöörduda kohtusse ning saada õigusabi, samuti olla vabastatud kohtukulude ettetasumisest (*cautio judicatum solvi*).
3. Lõikes 2 loetletud asjades koheldakse pagulast väljaspool tema asukohariiki nagu tema asukohariigi kodanikku.

III peatükk

TASULINE TÖÖ

Artikkel 17. Palgatöö

1. Osalisriik loob oma territooriumil seaduslikult viibivale pagulasele palgatööle asumiseks soodsaimad võimalused, nagu luuakse välisriigi kodanikele samadel asjaoludel.
2. Välismaalaste puhul või nende tölevõtmise korral riigi tööturu kaitseks kasutatavaid piiranguid ei kohaldata pagulasele, kes on osalisriigi suhtes konventsiooni jõustumise ajal piirangutest vabastatud või kes on täitnud ühe järgmistest tingimustest:
 - a) on viibinud asukohariigis kokku kolm aastat;
 - b) on abielus asukohariigi kodanikuga. Seda õigust ei ole, kui pagulane on abikaasast lahutatud;
 - c) tal on vähemalt üks laps, kes on asukohariigi kodanik.
3. Osalisriik võib vastutuleku korras anda oma kodanikel olevad palgatööga seotud õigused kõigile pagulastele, eriti aga neile, kes on saabunud riigi territooriumile töölevärbamiskava või immigratsiooniplaani alusel.

Artikkel 18. Eraettevõtja

Iseseisvalt põllumajanduses, tööstuses, käsitööstuses või ärialal tegutsemiseks või äri- või tööstusettevõtte asutamiseks loob osalisriik tema territooriumil seaduslikult viibivale pagulasele soodsaimad võimalused, nagu luuakse välismaalastele samadel asjaoludel.

Artikkel 19. Vabakutselised

1. Osalisriigi territooriumil seaduslikult asuvale pagulasele, kellel on asukohariigi pädeva asutuse tunnustatud diplom ja kes soovib töötada vabakutselisena, loob osalisriik võimalikult soodsad võimalused või vähemalt sama soodsad nagu välismaalastele samadel asjaoludel.
2. Põhiseadusele ja muudele seadustele tuginedes püüab osalisriik võimaldada sellisel pagulasel asuda elama väljapoole pealinna oma territooriumidele, mille välissuhete eest ta vastutab.

IV peatükk

HEAOLU

Artikkel 20. Kaardisüsteem

Kui puuduse korral kehtib riigis kogu elanikkonna jaoks kaardisüsteem, mille alusel korraldatakse toodete jaotamist, koheldakse pagulast samal viisil nagu kodanikku.

Artikkel 21. Eluase

Kui osalisriigis on eluaseme saamine korraldatud õigusaktidega või selle andmist kontrollib riigi- või kohalik omavalitsusasutus, luuakse riigis seaduslikult viibivale pagulasele eluaseme saamiseks võimalikult soodsad võimalused või vähemalt sama soodsad nagu välismaalastele samadel asjaoludel.

Artikkel 22. Riiklik haridus

1. Osalisriik annab pagulasele põhihariduse omandamiseks samasugused võimalused nagu oma kodanikele.
2. Osalisriik lubab pagulasel peale põhihariduse omandamise ka edasi õppida ning tunnustab välisriigi koolide tunnistusi, diplomeid ja kraade, võimaldab õppemaksu- ja muid õppesoodustusi ja stipendiume ning loob selleks võimalikult soodsad võimalused või vähemalt sama soodsad, nagu luuakse välismaalastele samadel asjaoludel.

Artikkel 23. Riiklik toetus

Osalisriik annab tema territooriumil seaduslikult viibivale pagulasele samasugust riiklikku toetust ja abi nagu oma kodanikule.

Artikkel 24. Tööõigus ja sotsiaalhoidus

1. Osalisriik annab tema territooriumil seaduslikult viibivale pagulasele samasugused õigused nagu oma kodanikule järgmistes valdkondades:
 - a) töötasustamine, sh. peretoetused (kui need moodustavad töötasuosa), tööaeg, ületunnitöö, tasuline puhkus, kodutööpiirangud, vanuse alammäär töösuhtes, koolitus ja väljaõpe, naiste- ja noortetöö ning kollektiivlepingud, kui neid valdkondi reguleeritakse õigusaktidega või kontrollib haldusasutus;
 - b) sotsiaalhoidus -- õigusnormid, mis käsitlevad tööõnnetusi, kutsehaigusi, emadust, haigestumist, töövõimetust, vanadust, surma, töötust, vanemate vastutust ja muud osalisriigi õigusaktidega reguleeritavad sotsiaalhoidusvaldkonnad --, mida kohaldatakse järgmiste piirangutega:
 - i) asukohariik võib kehtestada omandatud ja omandatavate õiguste kaitsmise korra;
 - ii) asukohariigi õigusaktidega võidakse ette näha erikord soodustuste või nende osade kohta, mida makstakse täielikult erafondidest, ja erikord abirahade kohta, mida makstakse pensionide määramiseks kehtestatud tavalistele tingimustele mittevastavatele isikutele.
2. Kui pagulane tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel sureb, säilib õigus saada hüvitist ka juhul, kui hüvitise saaja elukoht on väljaspool osalisriigi territooriumi.
3. Osalisriik võimaldab pagulasel kasutada osalisriikide vahel sõlmitud või sõlmitavates kokkulepetes ettenähtud sotsiaalhoidusosaliste, varem omandatud ja omandatavate õiguste kaitseks kohaldatavaid soodustusi vastavate lepinguosaliste riikide kodanikega ühesugustel tingimustel.
4. Osalisriik annab vastutuleku korras pagulasele soodustusi, mis on ette nähtud osalisriikide ja mitteosalisriikide vahel sõlmitud sarnastes kokkulepetes.

V peatükk

HALDUSMEETMED

Artikkel 25. Haldusabi

1. Kui osalisriigi territooriumil asuval pagulasel on oma õiguste kasutamiseks vaja abi välisriigi ametiasutuselt, kelle poole ta ei saa pöörduda, korraldab oma või rahvusvaheliselt ametiasutuselt abi saamise osalisriik.
2. Lõikes 1 nimetatud ametiasutus või ametiasutused väljastavad või korraldavad, et nende järelevalve all väljastatakse pagulasele need dokumendid või tunnistused, mida tavaliselt väljastavad välismaalastele nende ametiasutused või mida väljastatakse nende ametiasutuste kaudu.
3. Selliselt väljastatud dokumendid või tunnistused asendavad ametlikke, välismaalastele nende ametiasutuste väljastatud või nende kaudu väljastatud dokumente, ja neid peetakse usaldusväärseteks kuni vastupidise tõendamiseni.
4. Ülalnimetatud teenuste eest võib võtta mõõdukat tasu, mis on võrdväärne kodanikelt samasuguste teenuste eest võetavaga; puudustkannatavatele isikutele võib teha soodustusi.

5. Selle artikli sätted ei mõjuta artiklite 27 ja 28 kohaldamist.

Artikkel 26. Liikumisvabadus

Osalisriik annab oma territooriumil seaduslikult viibivale pagulasele samasuguse õiguse valida tema territooriumil elukohta ja vabalt liikuda kooskõlas reeglitega, mis kehtivad teiste välismaalaste kohta samadel asjaoludel.

Artikkel 27. Isikutunnistus

Osalisriik annab oma territooriumil viibivale, kehtiva reisidokumendita pagulasele isikutunnistuse.

Artikkel 28. Reisidokument

1. Osalisriik väljastab oma territooriumil seaduslikult viibivale pagulasele väljaspool riigi territooriumi reisimiseks reisidokumendi, kui see ei sea ohtu riigi julgeolekut või avalikku korda; reisidokumendi suhtes kohaldatakse konventsiooni lisa sätteid. Osalisriik võib reisidokumendi väljastada ka igale tema territooriumil ebaseaduslikult viibivale pagulasele; erilist tähelepanu pöörab osalisriik sellisele pagulasele, kes ei ole võimeline saama reisidokumendi oma seaduslikult asukohariigilt.

2. Osalisriik tunnistab pagulasele varasemate rahvusvaheliste kokkulepete poolte väljastatud reisidokumendi võrdväärseks selle artikli alusel antuga.

Artikkel 29. Maksud

1. Samasuguses olukorras ei või osalisriik pagulaselt nõuda oma kodanikelt võetavatest või edaspidi kehtestatavatest erinevaid või suuremaid makse.

2. Lõikes 1 nimetatu ei takista kohaldada pagulasele õigusakte, milles käsitletakse välismaalasele väljastatavate haldusdokumentide, sh. isikutunnistuste eest tasumist.

Artikkel 30. Vara viimine teise riiki

1. Osalisriik lubab oma õigusaktide alusel pagulasel viia riigi territooriumile toodud vara riiki, kuhu tal on lubatud ümber asuda.

2. Osalisriik võimaldab pagulasel vastutuleku korras taotluse alusel viia ükskõik kus asuva ümberasumiseks vajaliku vara teise riiki, kuhu teda on lubatud.

Artikkel 31. Pagulase ebaseaduslik viibimine varjupaigariigis

1. Kui pagulane on saabunud riiki otse territooriumilt, kus tema elu või vabadus on olnud ohus artiklis 1 käsitletud põhjustel, ei kohalda osalisriik karistust ebaseadusliku riiki sisenemise või seal viibimise eest, kui pagulane viivitamata teatab endast ametiasutusele ning põhjendab riiki loata sisenemist või seal viibimist.

2. Osalisriik kehtestab sellisele pagulasele üksnes vajalikud liikumispiirangud, mis kehtivad seni, kuni tema seisund on määratletud või kuni tal on lubatud asuda teise riiki. Osalisriik aitab pagulasel mõõduka aja jooksul taotleda teise riiki sissepääsu luba.

Artikkel 32. Väljasaatmine

1. Osalisriik ei saada oma territooriumil seaduslikult viibivat pagulast välja, kui pagulase viibimine ei ohusta riigi julgeolekut ega avalikku korda.

2. Pagulane saadetakse riigist välja üksnes seadusjärgses menetluses tehtud otsuse alusel, v.a. juhud, mil riigi julgeoleku seisukohast on olulisi põhjusi nõuda lahkumist teisiti. Pagulasel on õigus esitada pädevale asutusele või isikule või pädeva asutuse määratud isikule enda kaitseks tõendeid, kaevata edasi, samuti olla esindatud.

3. Osalisriik võimaldab pagulasel mõõduka aja jooksul taotleda teise riiki seadusliku sissepääsu luba. Osalisriik säilitab õiguse võtta sel ajal siseriiklikke meetmeid oma äranägemisel.

Artikkel 33. Välja- või tagasisaatmise lubamatus (*refoulement*)

1. Osalisriik ei saada pagulast oma territooriumilt välja ega tagasi ("refouler") mis tahes viisil selle territooriumi piiridele, kus tema elu või vabadus on ohus mingisse rassi, rahvusesse või usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu. (õ)

2. Sätet ei kohaldata pagulasele, kelle suhtes on põhjendatud kartus, et ta võib asetada ohtu riigi julgeoleku või kes on kohtuotsuse alusel mõistetud süüdi eriti raskes kuriteos ja on seetõttu ühiskonnaohtlik.

Artikkel 34. Naturalisatsioon

Osalisriik aitab nii palju kui võimalik pagulasel kohaneda ja naturaliseeruda. Riik võtab meetmeid, et naturalisatsioonimenetlust kiirendada ja võimalusel vähendada menetluskulu.

VI peatükk

RAKENDUS- JA ÜLEMINEKUSÄTTED

Artikkel 35. Osalisriigi ametiasutuste ja ÜRO koostöö

1. Osalisriik teeb koostööd ÜRO Pagulaste Ülemkomissari Ametiga või selle mis tahes õigusjärglasega tema ülesannete täitmiseks, eriti aitab teda konventsiooni kohaldamise järelevalves.

2. Et Ülemkomissari Ametil või tema mis tahes õigusjärglasel oleks võimalik esitada ÜRO asutustele aruandeid, edastab osalisriik Ülemkomissari Ametile kohaselt vormistatud teavet ja statistilisi andmeid järgmiste asjaolude kohta:

- a) pagulaste olukord;
- b) konventsiooni kohaldamine;
- c) pagulaste kohta kehtivad ja kehtestatavad õigusaktid.

Artikkel 36. Teave riigi õigusaktide kohta

Osalisriik edastab konventsiooni kohaldamiseks antavad õigusaktid ÜRO peasekretärile.

Artikkel 37. Seos eelnevate konventsioonidega

Välja arvatud käesoleva konventsiooni artikli 28 lõige 2, asendab konventsioon selle osalistele 5. juuli 1922. a., 31. mai 1924. a., 12. mai 1926. a., 30. juuni 1928. a. ja 30. juuli 1935. a. kokkuleppeid ning 28. oktoobri 1933. a. ja 10. veebruari 1938. a. konventsiooni, samuti 14. septembri 1939. a. protokolli ja 15. oktoobri 1946. a. kokkulepet.

VII peatükk

LÖPPSÄTTED

Artikkel 38. Vaidluste lahendamine

Kui vaidlust ei õnnestu lahendada teisiti, esitatakse konventsiooni tõlgendamisel või kohaldamisel käesoleva konventsiooni osaliste vahel tekkinud lahkarvamus mis tahes vaidlusosalise nõudmisel Rahvusvahelise Kohtu lahendada.

Artikkel 39. Allakirjutamine, ratifitseerimine ja ühinemine

1. Käesolev konventsioon avatakse allakirjutamiseks 28. juulil 1951 Genfis ning deponeeritakse seejärel ÜRO peasekretärile. Konventsioon on allakirjutamiseks avatud ÜRO Euroopa haruosakonnas 28. juulist kuni 31. augustini 1951 ning veel kord ÜRO peakorteris 17. septembrist 1951 kuni 31. detsembrini 1952.

2. Konventsioon avatakse allakirjutamiseks kõigile ÜRO liikmesriikidele ning riikidele, kes olid kutsutud osalema pagulase ja kodakondsuseta isiku seisundit käsitleval täievoliliste esindajate konverentsil või kellele oli esitanud allakirjutamiskutse Peaassamblee. Konventsioon ratifitseeritakse ning ratifitseerimisdokumendid deponeeritakse ÜRO peasekretäri juurde.

3. Selle artikli lõikes 2 nimetatud riigid võivad konventsiooniga ühineda alates 28. juulist 1951.

Ühinemine jõustub, kui ühinemisdokument on deponeeritud ÜRO peasekretäri juurde.

Artikkel 40. Territoriaalne kehtivus

1. Riik võib alla kirjutades, ratifitseerides või ühinedes deklareerida konventsiooni jõustumist kõigil territooriumidel või mis tahes territooriumil, mille välissuhete eest ta vastutab. Deklaratsioon jõustub selle riigi suhtes koos konventsiooniga.

2. Edaspidi tuleb konventsiooni jõustamine teisel territooriumil teha teatavaks ÜRO peasekretärile ning see hakkab kehtima peasekretärile teate laekumisest üheksakümne päeva möödudes või riigi suhtes konventsiooni jõustumise päevast, olenevalt sellest, kumb neist leiab aset hiljem.

3. Kui mõni territoorium on jäänud allakirjutamise, ratifitseerimise või ühinemise ajal konventsiooni hõlmealast välja, astub riik samme konventsiooni jõustamiseks sellisel territooriumil selle valitsuse nõusolekul, kui põhiseaduse kohaselt on vaja seda küsida.

Artikkel 41. Föderatiivriigi klausel

Föderatiiv- ja mitteunitaariigi kohta kehtivad järgmised sätted:

- a) föderaalsete seadusandliku asutuse pädevusse kuuluvate käesolevate konventsiooni artiklite puhul on föderaalvalitsuse kohustused samad mis käesoleva konventsiooni mitteföderatiivsel osalisriigil;
- b) föderatsiooni põhiseaduse järgi seadusandlusõigusega osariigi, provintsi või kantoni pädevusse kuuluvad käesolevad konventsiooni artiklid esitab föderaalvalitsus koos asjakohaste soovitusetega esimesel võimalusel osariigi, provintsi või kantoni asjaomasele asutusele;
- c) kui mõni osalisriik ÜRO peasekretäri kaudu nõuab, esitab käesoleva konventsiooni föderaalne osalisriik aruande föderatsiooni ja selle koosseisu kuuluvate üksuste seaduste ja õiguspraktika kohta seoses käesoleva konventsiooni mõne sättega, näidates, mil määral seda sätet seadusandlikul või muul viisil rakendatakse.

Artikkel 42. Reservatsioonid

1. Riik võib allakirjutamise, ratifitseerimise või ühinemise ajal teha konventsiooni artiklite suhtes reservatsioone, välja arvatud artiklid 1, 3 ja 4; artikkel 16 lõige 1; artikkel 33 ning artiklid 36--46.
2. Selle artikli lõike 1 kohase reservatsiooni teinud riik võib selle ÜRO peasekretärile saadetava teatega igal ajal tühistada.

Artikkel 43. Jõustumine

1. Käesolev konventsioon jõustub 90 päeva möödumisel kuuenda ratifitseerimis- või ühinemisdokumendi deponeerimisest.
2. Riikide suhtes, kes ratifitseerivad või ühinevad konventsiooniga pärast kuuenda ratifitseerimis- või ühinemisdokumendi deponeerimist, jõustub see 90 päeva möödumisel nende ratifitseerimis- või ühinemisdokumentide deponeerimisest.

Artikkel 44. Denonsseerimine

1. Osalisriik võib konventsiooni enda suhtes igal ajal denonsseerida ÜRO peasekretärile saadetava teatega.
2. Nimetatud osalisriigi suhtes jõustub denonsseerimine ÜRO peasekretärile teate laekumisest ühe aasta möödumisel.
3. Artikli 40 järgi teate või deklaratsiooni teinud osalisriik võib ÜRO peasekretärile saadetava teatega deklareerida, et konventsioon lakkab kehtimast artiklis 40 nimetatud territooriumil peasekretärile teate laekumisest aasta möödumisel.

Artikkel 45. Taas läbivaatamine

1. Osalisriik võib ÜRO peasekretärile saadetava teatega igal ajal taotleda konventsiooni taasläbivaatamist.
2. Juhised taotluse täitmiseks annab ÜRO Peaassamblee oma äranägemisel.

Artikkel 46. ÜRO peasekretäri teated

ÜRO peasekretär teeb ÜRO liikmesriikidele ja artiklis 39 nimetatud mitteliikmesriikidele teatavaks iga

- a) deklaratsiooni ja teate artikli 1 jaotise B järgi;
- b) allakirjutamise, ratifitseerimise ja ühinemise artikli 39 järgi;
- c) deklaratsiooni ja teate artikli 40 järgi;
- d) reservatsiooni ja sellest loobumise artikli 42 järgi;
- e) konventsiooni jõustumise artikli 43 järgi;
- f) denonsseerimise ja teate artikli 44 järgi;
- g) taasläbivaatamise taotluse artikli 45 järgi.

Ülaltoodu kinnituseks on valitsuste täievolilised esindajad konventsioonile alla kirjutanud.

Koostatud kahekümne kaheksandal juulil tuhande üheksasaja viiekümne esimesel aastal Genfis inglise ja prantsuse keeles. Tekstid on võrdselt autentsed, ühes eksemplaris ja deponeeritakse ÜRO arhiivi. Teksti tõestatud koopia saadetakse kõigile ÜRO liikmesriikidele ja artiklis 39 nimetatud mitteliikmesriikidele.

Lisa

Lõige 1

1. Konventsiooni artiklis 28 nimetatud reisidokument peab vastama konventsiooni lisas olevale näidisele.
2. Dokument koostatakse vähemalt kahes keeles, millest üks on inglise või prantsuse keel.

Lõige 2

Vastavalt dokumenti väljastava riigi õigusaktidele võib lapse kanda vanema või erandjuhul muu täiskasvanud pagulase reisidokumenti.

Lõige 3

Dokumendi väljastamise eest nõutav tasu ei tohi olla suurem kui kodaniku passi eest nõutav madalaim tasu.

Lõige 4

Dokument tuleb koostada nii, et see seda arvestatakse võimalikult paljudes riikides, välja arvatud erandjuhud.

Lõige 5

Väljastava ametiasutuse otsuse kohaselt väljastatakse dokument kehtivusega aasta või kaks aastat.

Lõige 6

1. Dokumendi kehtivuse pikendamine või uue dokumendi andmine on selle väljastanud ametiasutuse pädevuses, kuni dokumendi omanik ei ole seaduslikult asunud elama teisele territooriumile, vaid seaduslikult elab dokumendi andnud asutuse asukohariigis. Samadel asjaoludel annab uue dokumendi sama asutus, kes on andnud eelmise dokumendi.
2. Selleks volitatud diplomaatilisel või konsulaarasutusel on õigus oma valitsuse väljastatud reisidokumendi kehtivust pikendada kuni kuue kuu võrra.
3. Osalisriik arvestab võimalust pikendada reisidokumendi kehtivust ja anda uus dokument pagulasele, kes ei ela enam seaduslikult tema territooriumil, kuid kellel ei ole võimalust saada reisidokumenti oma seaduslikust asukohariigist.

Lõige 7

Osalisriik tunnustab konventsiooni artikli 28 kohaselt välja antud dokumentide kehtivust.

Lõige 8

Kui sihtkohariik on valmis pagulast riiki lubama ja selleks on vaja viisat, kannab selle riigi pädev ametiasutus viisa pagulase sellesse dokumenti, mis tal on.

Lõige 9

1. Osalisriik kohustub vormistama transiitviisa pagulasele, kellel on sihtkohariigi viisa.
2. Sellise viisa andmisest võidakse keelduda samal põhjusel, mis võib olla keeldumise alus mis tahes välismaalase puhul.

Lõige 10

Riigist lahkumise või transiit- või riiki sissesõidu viisa tasu ei tohi olla suurem kui välispassi viisa vormistamise madalaim tasu.

Lõige 11

Kui pagulane on seaduslikult asunud elama teise osalisriigi territooriumile, siis artiklis 28 ette nähtud dokumendi on kohustatud välja andma selle riigi ametiasutus, kuhu asumist on pagulasel õigus taotleda.

Lõige 12

Uue dokumendi väljastanud asutus võtab endise dokumendi oma valdusse ning tagastab selle väljaandjariigile, kui sellise nõude kohta on tehtud dokumendis märge; muul juhul dokument tühistatakse.

Lõige 13

1. Osalisriik kohustub võimaldama konventsiooni artikli 28 järgi tema väljastatud reisidokumendi valdajal naasta dokumendi kehtimise ajal tema territooriumile.
2. Eelmist punkti järgides võib osalisriik dokumendi valdajalt nõuda riigi territooriumilt väljumiseks või sinna naasmiseks vajalike formaalsuste täitmist.
3. Erijuhtudel või juhul, kui pagulase viibimine on tähtajaline, säilitab osalisriik õiguse dokumenti välja andes piiritleda pagulase naasmise aega, mis ei või olla lühem kui kolm kuud.

Lõige 14

Lisa sätted ei mõjuta osalisriigi territooriumile sissepääsu, sealt läbisõitu, seal elamist ja elu sisseeadmist ning sealt lahkumist reguleerivate õigusaktide kohaldamist, välja arvatud lõikes 13 ettenähtu.

Lõige 15

Dokumendi väljastamine ega sissekanded selles ei mõjuta ega määra dokumendi valdaja seisundit, eriti tema kodakondsust.

Lõige 16

Dokumendi väljastamine ei anna selle valdajale väljastajamaa diplomaatilise või konsulaarasutuse kaitset ega nimetatud asutustele õigust teda kaitsta.

	Lisaosa
--	---------

>

Reisidokumendi näidis

Dokumendi formaat on ligikaudu 15x10 sentimeetrit.

Soovitav on trükkida dokument nii, et kustutused ja keemiliselt või muul moel tehtud muudatused oleksid hõlpsasti avastatavad ning et sõnad «28. juuli 1951. a. konventsioon» oleks väljaandva riigi keeles trükitud igale leheküljele.

(Dokumendi kaas)
REISIDOKUMENT
(28. juuli 1951. a konventsioon)

Nr. . . .

(1)
REISIDOKUMENT
(28. juuli 1951. a konventsioon)

Dokumendi kehtivus lõpeb,
kui seda ei ole pikendatud või uuendatud.

Perekonnanimi

Eesnimi (eesnimed)

Kaasasolevad lapsed

1. Dokument on väljastatud pagulase kodanikupassi asendava reisidokumendina, mida ei või käsitada selle valdaja kodakondsust määratlevana.

2. Dokumendi valdajal on õigus tagasi pöörduda
(märkida dokumendi väljastanud riigi nimi ja naasmiskuupäev) või enne seda päeva, kui dokumendis ei ole määratud muud tähtaega. (Tagasipöördumistähtaeg ei tohi olla lühem kui kolm kuud.)

3. Kui dokumendi valdaja taastab oma asukoha mõnes muus riigis, kes ei ole dokumenti välja andnud, peab ta uue asukohariigi ametiasutuselt taotlema uut dokumenti, kui ta soovib uuesti reisima minna. (Uue dokumendi väljastanud asutus võtab vana dokumendi enda valdusse ning tagastab selle väljastanud ametkonnale.)¹

_____ (Dokument koosneb . . . leheküljest, välja arvatud kaas.)

¹ Sulgudes lause lisab riik soovi korral.

>

(2)

Sünniaeg ja -koht
Elukutse
Praegune elukoht
Abikaasa neiupeelvenimi ja eesnimi (eesnimed)*
Abikaasa perekonnanimi ja eesnimi (eesnimed)*

Isikukirjeldus

Pikkus
Juuksed
Silmade värv
Nina
Näokuju
Nahavärv
Eritunnused

Dokumendi valdajaga kaasasolevad lapsed

Perekonnanimi	Eesnimi (eesnimed)	Sünniaeg ja -koht	Sugu
.
.
.

* Üle arume läbi kriipsutada.

(Dokument koosneb leheküljest, välja arvatud kaas.)

>

(3)

Dokumendi valdaja foto ja dokumendi väljastanud asutuse pitsar
Dokumendi valdaja sõrmejäljed (kui on nõutud)

Valdaja allkiri
(Dokument koosneb leheküljest, välja arvatud kaas.)

(4)

1. Dokument kehtib järgmistes riikides:
.
2. Dokument (dokumendid), mille alusel on reisdokument välja antud:
.
Välja antud
Kuupäev

Väljaandnud ametiisiku
allkiri ja asutuse pitsar:

Lõiv makstud:

(Dokument koosneb leheküljest, välja arvatud kaas.)

>

(5)

Dokumendi kehtivuse pikendamine
Lõiv makstud: Alates
Pikendamiskoht Lõpetades
Kuupäev
Dokumendi pikendanud ametiisiku allkiri ja
ametiasutuse pitser:

Dokumendi kehtivuse pikendamine
Lõiv makstud: Alates
Pikendamiskoht Lõpetades
Kuupäev
Dokumendi pikendanud ametiisiku allkiri ja
ametiasutuse pitser:
(Dokument koosneb . . . leheküljest, välja arvatud kaas.)

(6)

Dokumendi kehtivuse pikendamine
Lõiv makstud: Alates
Pikendamiskoht Lõpetades
Kuupäev
Dokumendi pikendanud ametiisiku allkiri ja
ametiasutuse pitser:

Dokumendi kehtivuse pikendamine
Lõiv makstud: Alates
Pikendamiskoht Lõpetades
Kuupäev
Dokumendi pikendanud ametiisiku allkiri ja
ametiasutuse pitser:
(Dokument koosneb . . . leheküljest, välja arvatud kaas.)

(7–32)

Viisad
Dokumendi valdaja nimi tuleb märkida igas viisas.
(Dokument sisaldab lehekülge, välja arvatud kaas.)

Õiend
14.04.2003 RT II, 10

Lugeda RT II 1997, 6, 26 avaldatud „Pagulasseisundi konventsiooni“ mitteametliku tõlke artikli 33 lõige 1 õigeks järgmiselt:
«1. Osalisriik ei saada pagulast oma territooriumilt välja ega tagasi (“refouler”) mis tahes viisil selle territooriumi piiridele, kus tema elu või vabadus on ohus mingisse rassi, rahvusesse või usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu.»

Convention relating to the Status of Refugees*

PREAMBLE

The High Contracting Parties,

Considering that the Charter of the United Nations and the Universal Declaration of Human Rights approved on 10 December 1948 by the General Assembly have affirmed the principle that human beings shall enjoy fundamental rights and freedoms without discrimination,

Considering that the United Nations has, on various occasions, manifested its profound concern for refugees and endeavoured to assure refugees the widest possible exercise of these fundamental rights and freedoms,

Considering that it is desirable to revise and consolidate previous international agreements relating to the status of refugees and to extend the scope of and the protection accorded by such instruments by means of a new agreement,

Considering that the grant of asylum may place unduly heavy burdens on certain countries, and that a satisfactory solution of a problem of which the United Nations has recognized the international scope and nature cannot therefore be achieved without international co-operation,

Expressing the wish that all States, recognizing the social and humanitarian nature of the problem of refugees, will do everything within their power to prevent this problem from becoming a cause of tension between States,

Noting that the United Nations High Commissioner for Refugees is charged with the task of supervising international conventions providing for the protection of refugees, and recognizing that the effective co-ordination of measures taken to deal with this problem will depend upon the co-operation of States with the High Commissioner,

Have agreed as follows:

Chapter I